

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏՍՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարեկան 6 ռուբլ. Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ է Լ է Ֆ օ ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տ է Լ է Ֆ օ ն № 253.

Հ Ի Մ Ն Ա Վ Ի Ր Գ Ի Բ Գ Ո Ր Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ի

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱՍՏԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ 1898 ԹԻՒԻ

ՄՇԱԿ

ԻՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

«Մշակի» տարեկան գինը թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը (Բազմալեզու և Բարձրակարգ փողոցի անկիւնը):
Ուրիշ քաղաքներէն պէտք է դիմել այս հասցեով. ТИФЛИСЪ, редакция „Мшакъ“, իսկ արտասահմանէն՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien „Mschak“.
Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով:

ԲՈՎԱՆԻՎԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Գլխից ուղի անկուս» սխտեմը.— Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գեղարուեստը և նրա ծառայողները փրկվում են իրենց համարից. Նամակ կիսվելից. Նամակ ներքին-Արտաքին. Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թեր և դէմ կարծիքներ. Կրթական գէպերը. Արտաքին լուրեր.— ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.— ՀՆՈՒՍԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ռաշիդ:

«ԳԼԽԻՑ ՈՒՎ ԱՆԵԼՈՒ» ՍԻՍՏԵՄԱ

Ամեն անգամ, երբ եւրոպական թիւրքի մասնաճակատն արժող է և է գազանային գործ է կատարում, եւրոպական մամուլը, զիստաւորապէս ֆրանսիականը և ռուսաց մամուլը, խորհուրդ են տալիս եւրոպային՝ զուրս հանել թիւրքերին եւրոպական նահանգներէն և քննել նրանց Փոքր-Ասիայի նահանգները: Այժմ էլ երբ մուսուլմանները սկսեցին իրանց գազանու-

թիւնները Կրետէում, մամուլը նոյն խորհուրդն է տալիս եւրոպային: Կրետական մուսուլմանները,—ասում է մի ռուս լրագրիչ,—մի աւելորդ անգամ ապացուցեցին, որ շղթաները կամ իբրև աւելի մեղմ միջոց «խելագարները շապկը»—միակ ընթիւն է, որով կարելի է երաշխաւորել նրանց խաղաղութիւնը: Պէտք է յուսալ, որ Կանէայի մուսլիմները համարաշխուժութիւն կը հաստատին մեծ պետութիւնների կոնցերտի մէջ և կը հարկադրի կարմնեաներին աւելի եռանդուն կերպով գործել քաղաքացիական կարգեր հաստատելու Կրետէում: Եթէ մուսուլմաններին խաղաղացնելու փորձը անաջող անցնի, պէտք է դիմել գործնական միջոցին, այն է՝ քննել մուսուլմաններին թիւրքի եւրոպական նահանգներէն գէպի նրա ասիական նահանգները: Այդտեղ, իրանց դաւանակիցների մէջ, նրանք իրանց շատ լաւ կը զգանան:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Ռ Ա Շ Ի Գ

(Պատկեր)

Երկար գնում էր նա, ինքն էլ չիմանալով թէ դէպի ուր... Բարձրանում էր սարերը, իջնում էր ձորերը, և առանց յոգնածութիւն զգալու, առանց մի րօպէ հանգիստ առնելու, դէմում էր ու գնում: Արշալոյսը մօտ էր շառագուններ, երբ նա վերջապէս կարողացաւ որոշել, որ ինքը անդադարաւոր գէպի իր հայրենի գիւղի սահմաններն է դիմել: Ինչպէս էր գնում դէպի այդ գիւղը, ինչպէս էր նրան քննել տանում դէպի իր սերտակ ծննդավայրը, այդ ինքն էլ չէր գիտէր, միայն մի ներքին անցողիկ հակումն նրան մղում էր և նա շարունակում էր գնալ անդադար: Անս վերջապէս նա Աստուածածնի բլրի ստորոտում է, խորին ցաւով նա միշտ իր ընկերներին, նրանց դիակները դեռ ալլաղակոված, ուռած, ցաք ու ցրիւ փռված էին այդ բլրի ստորոտում: Լոյսը բացվեց, այլ ևս առաջ գնալ չէր կարելի, նա գիւղին մօտ է և անօրէնները գիւղում են, որ դեռ ծածկված է թանձր ձիով, դիւրը չէ երեւում այդ ձիւի միջով, որ դեռ շարունակում է պարան-պարան բարձրանալ դէպի վեր: Աւերակները դեռ շարունակում են ծխալ նրանց միջից կրկին լրավում են բաղնիքային ձայներ, բայց դրանք ոչ բնակիչներին ուրախածայն աղաղակներն են և ոչ էլ կոտորվողների վայնասուն. ասիանցիներն են, որոնք պատրաստվում են իրանց աւարը սպիւնբով ճանապարհ դնել: Նա դիմեց բլրին ի վեր՝ հաստատ վճռելով սպասել այնտեղ, մինչև թըշնամիները հեռանան գիւղից: Նա ինքն էլ համոզված է, որ գիւղում այժմ իր ազգակիցներէն մի կենդանի չունչ չի մնացել, և որ ինքը միայն դիակներ կը տեսնի, բայց և այնպէս

անընկճելի ցանկութիւն ունի ժամ առաջ չըջել իր սրտին այնքան մօտիկ վայրերում, տեսնել իր սիրելիների գնէլ գերեզմանները: Յարձար դիւրը որոշելով նա նստեց և սպասեց: Հայրենի գիւղի տեսքը ճիշդ նրա սիրտը և վառեց նրանում անյազ վրէժնորդութեան ծարաւ. բայց ինչպէս վրէժնորդ լինել, մենակ ինչքն ինչ կարող է անել թշնամիների աւար բազմութեանը: Կենդան այլ ևս նրա համար ոչ մի գին չուներ, միայն նա կամենում է լինել, շատ լիանց ծախել այդ մի հատիկ կեանքը: Այլ, ինչ սիրով կը տայ նա իր կեանքը, եթէ հնար ունենայ նախապէս ճիշդ իր ձեռքով գնդակահար անել Նազոին, այդ արիւնհարու գազանին: Երկար յանկարծ նրա սիրտը դէմքը ծածկուցեց բաւականութիւն արտապայտող մի տարօրինակ ժպտով. պարզ էր, որ նրա մտքում ծագեց մի վճռական և խելացի մտքը: —Սպասիք, անօրէն, մեռուաց նա և աւելի պինդ սեղանը իր ձեռքի մէջ հրացանով: Արեւ բարձրացաւ. լուրացան անասունների ձայներ, սայլերի հոնչ, ասեռ ամբողջ գիւղը գաղթում էր. թշնամիները բնակիչներին կոտորելուց յետոյ, նրանց սայլերով կրում էին նրանց արդար քրտնքի պտուղները: Ռաշիդը հասկացաւ այդ: Անս անցնում են երեք ասիանցիներ և առաջ արած քրտն են մի բանի հարկը ոչխար ու գառներ, օղջ թնդում է սրանց խառնիճազանձ բառաշիջ. նա ակամայ յիշեց փոքրիկ Թաշին. նրա դառն էլ անշուշտ այստեղ է. ինչքան կուրախանայ, երբ տեսնի՝ այ, այն փոքրիկ սպիտակ գառը: Ռաշիդին թվում է, որ Թաշին անպատճառ այն սպիտակ գառը կը բռնի, այն, շատ կուրախանայ Թաշին: Բայց քանի՞քանի անմեղ մանուկներ զոհվեցին, մինչև որ այդ գառը Թաշին հասաւ, և նա ակամայ առեւտրութիւն դրաց է՝ դէպի այն սպիտակ փոքրիկ գառը, և դէպի Թաշին երեք ասիանցիներն ուրախ են աջող սրտից վերադարձող շան նման. նրանց ուրախութիւնը կատաղեցնում է Ռաշիդին, ընչ

և այդ խորհուրդը որքան էլ գործնական լինի, բայց, մեր կարծիքով մեղանում է արդարութեան տարրական պահանջների դէմ: Ինչ կասեք, եթէ, օրինակ մի որ և է արիւնհարու աւազակի պատժելու համար, խորհուրդ տան քննել նրան մի գաւառից, որտեղ նա կատարում է իր աւազակային աւարառութիւնները դէպի մի ուրիշ գաւառ: Կրանով յանցաւոր աւազակը չէ պատժվում, այլ անմեղ գաւառի ժողովուրդը: Մուսուլմանները գազանութիւն են գործում Բոլղարիայում, Մակեդոնիայում, Ալբանիայում, Կրետէում, Եւրոպան գոյում է. «Քշեցէք նրանց Փոքր-Ասիա, Գիւրջուտան, Հայաստան: Բայց մտանում են, որ այդտեղ էլ ապրում են քրիստոնեաներ, աշխատասէր, խաղաղ, կուլտուրական ժողովուրդներ. մտանում են, որ եթէ եւրոպական երկրներում, Եւրոպայի աջի առաջ թիւրքերը գազանութիւններ, բարբարոսութիւններ են գործում, նրանք տասնպատիկ անգլութիւններ կը գործեն հեռուար ասիական երկրներում, ուր ոչ ոք չէ կարող ոչ տեսնել և ոչ արգելել: Խորհուրդ տալ այդպիսի սխտեմ գործադրել, նշանակում է ասել. «Վճռեցիք հեռուցիւր, քաշվիք իսկ ուրիշ տեղ ինչ ուղում ես՝ արաւ»:

Նւ մի՞թէ այդ միջոցով Եւրոպան կարող է հանգստանալ. մի՞թէ չարիքը կարելի է դրանով վերացնել. մի՞թէ դրանով կարելի է դապել մասնաճակատ ամբողջ վայրերի ձգտումները: Փոքր-Ասիայի և կամ Հայաստանի քրիստոնեայ ազգաբնակչութիւնը քննելու չէ տանջվել, չարաբով թիւրք տարրից, այնպէս որ բոլորին «խաղի» չը կայ խորհուրդ տալ, որ նոր բաշխուցուկներ ուղարկվեն նրանց մէջ: Ոչ: Իս սխալ քաղաքականութիւն է: Մասնաճակատ տարրը

է մնում հրացանը երեսն անիւ և մի երկուսն դնդակահար անէ. նա նոյն իսկ անդիտակցաբար ձեռքը դէպի հրացանը տարաւ, բայց կրկին յետ քաշեց, սպասելու, համբերելու հաստատ վճռով. նրանք անցան:

Անս մի այլ խումբ ասիանցիներ՝ հաստավիղ եղներ լծած քրտն են տասնեակ սայլեր. սրանք էլ կրում են զրեւոններ, կապերտներ, անկողնիներ և տան այլ կաւ-կարասիք: Այս սայլերից մէկը մանաւանդ առանձնապէս դրանց եկեղեցական սրբազան անօթներ, սկիւ, բուրձաւա, մոմակաշներ, արծաթեայ խաչեր, զրբեր, եկեղեցական զրեւոններ, չուրջառ, վակաս, ժամաշապկներ և այլն և այլն... Ռաշիդի շըրթնները դողողացին և ատամներն իրար վրա սղմվեցին, երբ տեսաւ այդ բոլորը: Նա սրտի խորին ցաւով յիշեց իր ծերունի հօրը. արդե՞ք ուր է նա, սպանված, թէ կենդանի է. ուր է իր մայրը, մի՞թէ այդ ձեռնոցներին էլ չը ինչպէս իր հայրը այդ զրեւոններով զգեստաւորված սրբազան խորհուրդ էր կատարում, յիշեց, թէ ինչպէս նա դողողուն շըրթններով հաստատացեալ հօտին ի տես բարձրացնում էր այդ սրբազան սկիւր: Յիշեց, թէ ինչպէս ինքը խնդրեց կարկուտ էր անս այն բուրվաւով, հազած այն մամուշայովիլը և քանի՞քանի անգամ երկիւղած սրտով համբուրել է անս այն խաչերը մանուկութիւնից սկսած, երբ դեռ նոր էր իր հօր մօտ սովորում՝ «Պաշ, օրհնես ինձ»: Ռաշի շատ, շատ բան յիշեց նա. մանուկական յիշողութիւնները մէկը միւսից աւելի դրաւի, աւելի քաղցր, եկան պաշարեցին նրա յոգնած միտքը: «Պաշ, օրհնես ինձ», միմիջում էին նրա շըրթնները, և նա այդ բառերը կրկնում էր խորին հաւատով: Կեռ երբէք նա խաչի օրհնութեանը այդքան կարօտ չէր եղել, և երբէք աւելի հաւատով, աւելի ջերմութեամբ թնամը չէր դիմել նրան, քան թէ այս անգամ: Տխուր իրականութիւնը կրկին սաստկացաւ նրա աչքի առաջ, նուիրական անօթներին հասցրած անարգանքը, անօրէնների այս անամօթ

կարելի է դապել ոչ թէ տեղափոխութիւններով, այլ խիստ միջոցների գործադրութեամբ—զրկելով նրանց գազանութիւններ գործելու հնարաւորութիւնից: «Գլխից ուղի անկուս» սխտեմը կարգ և խաղաղութիւն չէ կարող հաստատել ոչ Կրետէում և ոչ էլ մի այլ տեղ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԸ ԵՒ ՆՐԱ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

Մօտ ժամանակներս տեղի ունեցաւ հայոց թատրոնի բազմախառ և տաղանդաւոր դերասան Քուրեանի թաղումը: Շատ ծանր տպաւորութեան տակ հեռացանք մենք գերեզմանատանից: Քուրեան թաղվեց հասարակաց հաշուով: Ահա ճէնց այդ բանը մեզ առիթ տուց զրիշ վերցնել և խօսել թատրոնի մասին:

Հասարակաց հաշուով թաղումը լինում է երկու տեսակ՝ պատուաւոր և անպատուաւոր: Առաջինը, այսինքն պատուաւորը, տեղի է ունենում հաստատուած հասարակութեան մէջ, որը, կամենալով երախտագէտ լինել դէպի իր հանգուցեալ գործիչը, ցանկանում է պատվել նրա յիշատակը և ինքը, յօժար կամքով, իր վրա է վերցնում հասարակական գործիչի թաղումը: Իսկ անպատուաւոր թաղումը տեղի է ունենում անկուլտուրական, յետամնաց ազգի մէջ, որի մտաւոր աշխատողները կեանքի ժամանակ մասնաված են ազգատուութեան, իսկ մեռնելուց յետոյ էլ այն տեսակ թաղման, որին արժանացաւ հանգուցեալ Քուրեան: Բայց մի՞թէ միայն Քուրեանին ենք թաղել թե փշի ման անելով: Ոչ, համարեա մեր բոլոր դերասանները այդ տեսակ թաղումն են ունեցել, եթէ ոչ վատթար: Յիշե՛ք Ազատեանին, Ամերիկեանին, կամ այնպիսի համեստ ոյժերին, ինչպէս էին Սուքիասեան,

Օգոստոսի 24-ին

Մտորանքն և ուրիշ շատեր: Եւ այս տխուր երկուքն ընդհանուր է համարեա ըստ մտաւոր աշխատողներին համար լինի նա ուսուցիչ, վիպասան, հրատարակիչ, բանաստեղծ, դերասան, թէ նկարիչ...

Այս տխուր փաստն ակամայ ստիպում է մեզ մի անխաղ պահել անհասարակ մտաւոր աշխատանքով պարսպադիրներն նրբակամ վիճակի վրա: Մենք ունեցանք զպրոցներ ամբողջ երեսուն ձիւ տարիներ, ունեցանք և ուսուցիչներ: Հայոց աղըր և հայոց հողերականութիւնը ինչ վիճակ պարտասեց զբանջ համար: Բնչ էր հայ ուսուցիչը: Հասարակութիւնից արձանարկված մի մարդ, որի սնունդը եղել է վարձու աշխատանք, որոնցից շատերը փրձեալ թաղվել են թէ փշիկով, իսկ կենդանի մնացածները՝ ոչ մէքը կորցրած, ծերութեան հասակի մէջ մատուցված են աղքատութեամբ: Կենդանի օրինակներ թիֆլիսում շատ կան: Նոյն աննախանձելի դերութեան մէջ է եղել և գրողը: Զեռապիւրը ձեռքին՝ նա վաղվից է մի խմբագրատանից միւս խմբագրատունը, մի գրավաճառից միւս գրավաճառի, մի մեկնաստից միւս մեկնաստի մօտ, որպէս զի ծախվի կամ ապրի իր մտքի արտադրութիւնը, և դրանով կարողանայ հայ թայֆիլիսի օրվայ ապրուստը: Կրօնիցից շատերը մեռել են աննախանձելի դերութեան մէջ, թաղվել են թէ փշիկով ընտանիքը մատնելով թրչառութեամբ: Նկարիչները համարեա չեն ունեցել, իսկ ունեցածներն էլ մեր անհասկացողութեամբ անուանել ենք նա ղչքա ար, որոնց դերութիւնը կախված է եղել այս և այն հարուստի գրգռելից և քեֆից: Նոյն իսկ հիմա հայ հարուստը եթէ ձեռք է բերում մի պատկեր հայ նկարչից, այդ ոչ նրա համար, որ դա գեղարեստական պահանջ է, այլ ազգասիրաբար բարեբանութիւն, որն ստիպում է նրան զիցուր 300 ռուբլի արժեցող պատկերին միայն 150 ռուբլի տալ, հազար ու մի սուճնաթի զնելով նրկարչի վրա: Բայց ամենից տառապել է երկուց եւ Է՝ հայ դերասանը: Անկասկած մեր «Նուբուխը թատրոն» ներկան անցեալի արդիւնքն է. սակայն միջի այս տեսը ներկան չը պիտի ստիպի պարտաստելու աւելի լաւ ապագայ: Միթէ հայ հասարակութիւնը չը խրատվելով, օրինակ, ուսուցիչներին վիճակից, կը մատնի նոյն դերութեանը թատրոնը և նրա սպասարներին:

Մեր հասարակութիւնը թէ թուրքիացում և թէ Ռուսաստանում չէ ունեցել մի առանձին հակումն զէպի գեղարուեստը: Թէ այնտեղ և թէ այստեղ՝ թատրոնը չէ եղել դրած իր կոչման բարձրութեան վրա: Եթէ թուրքիացում բեմական դերարուեստը չէ ծաղկել, գոչէ այդ այն

պատճառով է, որ այդ երկիրը եղել է զարգացման ստոր աստիճանի վրա կանգնած. բայց Ռուսաստանում, որտեղ գեղարուեստն աւելի լաւ պայմաններին մէջ է եղել, ինչպէս հայոց բեմը նոյն դերութեան մէջ պիտի լինի: Պատճառը տեղն է, թէ ինքը ժողովուրդը և նրա մտաւոր զարգացումը: Մենք կարծում ենք, որ վերջինը: Սկիզբու բեմը, ուսումնարանի ամբիօնը և թատրոնական բեմը, — ահա երեք զորաւոր փակատներ, որոնք նպաստում են հասարակութեան մտաւոր զարգացմանը: Երկրորդ փակատնական բեմը համեմատեց կեկեղեցու բեմին հետ, ասելով, թէ զթատրոնի և կեկեղեցու բեմին է միակ տեղը, ուր կենդանի խօսքն ունի իր ազդեցութիւնը: Բայց թէ ինչպէս են գիտահաստում այդ տաճարն երբ և նրա սպասարները մեղանում, այդ ցոյց է տալիս մեր թատրոնի և դերասանների ներկայ դերութիւնը: Կերպարները հայոց հասարակութեան մէջ համարեա տեղ չունի. լաւ չըջանի մէջ նա չէ ընդհանուր. գրողներն համար են դիմում է մուրազկանութեան՝ սրան նրան ուղարկելով իր բենեֆիտի տոմար... Բնաեկիչնցիան մի տեսակ արձանարձանը է նայում դերասանի վրա, չէ չփութում նրա հետ և չէ ընդունում իր մօտ: Մեր խօսքը բացառութեան մասին չէ: Եւ որեւին դերասանը չէ, որ դերասանը թաղվում է ինչպէս մի հասարակ զարթը, որտեղ ինտելիգենցիան, բառիս բուն նշանակութեամբ, միշտ բացակայ է: Այն ինչ Եւրոպայում, նոյն իսկ Ռուսաստանում դերասանն ունի իր տեղը. նա ընդունված է ամեն տեղ, նրա հետ չփութում է գրողը, վիպասանը, բանաստեղծը, նկարիչը և նրանք միասին կազմում են մտաւոր զարգացման նպաստող մի ընտանիք: Եւ երբ դերասանը մեռնում է, գուք տեսնում էք, որ թաղվանք ներկայ է ինտելիգենցիայի լաւագոյն մասը: Եթէ մեղանում դերասանները, մի քանիսի աւելով, չեն համապատասխանում իրանց կոչմանը՝ ուսման և կրթութեան կողմից, և ինտելիգենցիան շատ և շատ բարձր է նրանից, այն ժամանակ նոյն ինտելիգենցիայի բարոյական պարտքն է նպաստել դերասանների զարգացմանը: Գեղարուեստի դիմաւորութիւնը քաղաքում է գործողին: Տարբարակաբար մեղանում քաղաքում են միայն խօսքը: Թատրոնում գուք լսում էք անվերջ վեցեցներք, իսկ թատրոնից դուրս դերասանը քաղցած է և անխնայ է իր ծնվելու օրը:

Այս դերութեան մէջ գտնվում է, ցաւ է ասել, ոչ միայն հայոց բեմը, այլ և մեր գրացի վրաց բեմը: Ռուսաստանում թատրոնի բարգաւաճմանը և դերասանի վիճակին վաղուց են ուշաբարձրացել է այս բլուրը՝ ապահովութիւն փնդրելով: Նրանք առաջ գնացին: VIII Կիշեր է: Լուսինը բարձրացաւ Մարալի սարերի լիկուտները և իր սպա ճառագայթներով լուսաւորեց լեռ, ձոր ու դաշտ. կործանված զիւղի վրա էլ մի քանի ճառագայթները դադարազրկ, առեւ վախվախելով ընկան, բայց կրկին յետ փախան. ամպի մի փոքրիկ սև պտտու փակեց լուսնի զէմը, կարծես թէ ժայր բնութիւնն ամաչում էր ցոյց տալ, լուս աշխարհ հանել իր դաւախները պզգակ գործերը: Բայց լուսինը երկար չը մնաց ամպի տակ ծածկված, նա դուրս եկաւ բարձրացաւ երկնահամարի վրա և աւերակ զիւղը լուսաւորեց: Տեղ-տեղ աւերակները դեռ չարանակում էին ծխալ, խեղդող խանձաղուտ տակուին բռնել էր չըջակայրը. այստեղ ու այնտեղ երևում էին Տակայ մոխրակոտեր, դրանք ծխաչունք գեղեցիկներ էին, որոնց տակ, ով զիտէ, քանի տասնեակ մեծ ու փոքր կենդանի էակներ անհնայան իրանց վերջին հառաչանքը ձեռներտ շրթոնը: Ռաշիդը անձայն, անչուկ, զլուր կորձին կախած՝ թափառում է այս աւերակներին, այս դերակներին մէջ, որպէս մի վշտի ուրուական, կամ որպէս մանկան ոպի, թափառում է, ինքն էլ չիմտաւարով՝ թէ ինչ է փնտրում այս հակառական դարձարանում: Նրանք քայլ առ քայլ նետում է մի ուրիշը, նայպէս վշտանալ, նայպէս լուռ. սա էլ Աւօն է, Ռաշիդի մի հատիկ կենդանի մնացած ընկերը: Աւերակ զիւղը բոլորովին անկեղան չէ. այս ու այն քանի վաճառ տան միջից, այս ու այն փողոցի կրքնի լուսնի քայլերը քայլաբար գազաններն են, որոնք զիւրեքբի, արեան հոտ առած խմբերով զմեղ են այստեղ կրծողում, քայլում են մարդկային վայրագութեան գոծները: Անդանի մարդ տեսնելով նրանք մեռնալով թողնում են իրանց արձուտ որսը և զգուշիկ լեզուով չըթննըները

գրութիւն դարձրել: Նոյն իսկ անցեալ տարի Մուկլայի Փրքը-թատրոնում, Բարձրագոյն թուրքութեամբ, կազմվեց առևու դերասանները: Նոյն հարցը մենք դնում ենք հայոց հասարակութեան լաւագոյն մասի առաջ՝ բարևը և դերասանի և նրա ընտանիքի վիճակը: Քող միանուն Բագուի և Քիֆլիսի ինտելիգենցիան և սրան թող աշակցի դերասանական ընկերութիւնը: Այն հաղարկելից, որ ամեն տարի ծախում են դերասանական խումբ պահելու համար, թող կազմեն դերասանական փօնը, կամ խնայողական դասձարան, որտեղից դերասանը, նեղ բողկներին, կարողանայ փոխարինարար կամ միանուղ մի գումար ստանալ իր ցաւերին դարման անելու կամ ընկերոջը թաղելու համար, առանց զիմելու մտուրաց կանուխն: Թող այդ նպատակով իրանք դերասանները տարէնր մի քանի ներկայում տան, և յոյս ունենք, հասարակութիւնը սիրով կաջակցի: Արջուպէս թող չինեն մի ապաստանարան, ինչպէս կայ և Ռուսաստանում, որ դերասանը ծերութեան ժամանակ, փոքր կորցրած՝ իրաւունք ունենայ առանց ամօթի ապրելու և առանց ամօթի մեռնելու... Առանց մի սենեակ և մի բաժին տաք կերակուր, իսկ նրա զբաղները չը մնան զանց զուրը ընկած, մուրազկան, կրթութիւնից զրկված... Նրանիկ է գուցէ այն դերասանը, ի թէ յանկարծամահ է լինում և չունի մեծ ընտանիք, ինչպէս ճանաչեցեալ Պարեանը. բայց ինչ պիտի լինի այն դերասանի դերութիւնը, որ երկար տարիներ անխողի է մնացել և ծանրաբեռնված է մեծ ընտանիքով... Ահա այս ծանր վիճակի մասին թող մտածի հայոց հասարակութիւնը:

Եթէ մենք, ինչպէս ասում է հին խնամութիւնը, շնորհակալ պէտք է լինենք այն մարդուց, որը սովոր է մի ծառ, նախ քան մեռնելը, ապա ուրեմն ինչպէս պէտք է շնորհակալութիւն անենք այն մարդուց, որը 20, կամ 30, նոյն իսկ 50 տարի չարունակ պատճառում էր մեզ բարձր հողեկան դուրսդրում, այն մարդու, որը յաճախ ինքը տանջվելով, թաղանթով իր դառն արցունքները հանդիսակալելից, ստիպում էր նրան ծիծաղել և իր առողջ ծիծաղով, թէկուզ կարճ ժամանակով, բռնկում էր հիւանդ հողները: Անչուք գեղեցիկան, թառամած ծաղկիկներ և մի մեծադեպ խաչ, ահա այն բլուրը, ինչ մնում է տաղանդաւոր դերասանից յետոյ... Յաւալի է, շատ ցաւալի: Գեղեցիկ Մերաղեսնց

Օգոստոսի 21-ին բացվեց բնագետների և բրձիչիների X-րդ ժողովը: Մասնակցում են 1248 հողի՝ Ռուսաստանի զանազան ժայռերից: Կան մի քանի արտասահմանեան հիւրեր: Համագումարին մասնակցում են 3 կովկասցի հայեր: Վաճառականական ակումբի առաջին դասընտրում, զիտնական բազմութեան առաջ՝ բաց աշխարհ բնագետների տասերորդ ժողովը, պրօֆեսոր Բունդէ ժողովուրդագէտ հետեւանց ասաց: Շատ բազմաթիւ են, որ կարողարկել մասնագիտովի կողմից ինձ է վիճակված ողջունել գիտական տասերորդ տօնը այս քաղաքում, ուր առաջին անգամ և զգված է համագումար ժողովներ կազմելու բեղմնաւոր սերբը: Աւելորդ են համարում կօնգրէսները օգտակարութեան մասին խօսել. անցեալ տարիներ փորձը, զիտութեան այս հազարաւոր մշակները, այս մեծ հասարակութիւնը, որ իր ներկայութեամբ պատուել է մեր ժողովը, էլ կասկած չեն թողնում, որ նրա օգտակարութիւնը ամեն կողմով դիտարկված է: Անձամբ մեծ զին տարով այն մասնագիտը զիտական ժողովներին, որ ամեն մի հիւրի պատկանողները պարբերաբար կատարում են, չեմ կարող ուրանալ ընդհանուր համագումարների մեծ օգուտը: Բնագիտութեան սաստիկ զարգանալը՝ մարդկանց համար անխուսափելի է զարձակում դրա մի հիւրով բուսականաբար: Այս տեսակ համագումարները լրացնում են այդ տեսակ միակողմանիութեան դակաւորը:

Մասնագիտակալի կողմից՝ ողջունեց քաղաքակալը, չնչեղով բնագիտութեան առաջին նշանակութեան վրա՝ հասարակական կենցաղի մէջ: Մի քանի շնորհաւորական հեռագրերից յետոյ՝ պրօֆեսոր Դէ-Մեց կարգաւ կարգադրիչ մասնագիտովի հաշիւը: Այս տարի բացված են նոր սեկցիոններ՝ օդագիտութեան, վիճակագրութեան, աստղաբաշխութեան, իսկ հիմնականներն են՝ զիւղատնտեսութիւն, անասնաբանութիւն և զիտական բժշկութիւն, բուսականաբար, աշխարհագրութիւն, ազգագրութիւն, մարդագիտութիւն, երկրագիտութիւն, առողջապահութիւն, ուսուցիչական, մեքենագիտութիւն, օդաբանութիւն, մատենագիտութիւն, օդերևութաբանութիւն, ֆիզիկա և քիմիա: Փողովի անդամները օգտվում են 20% զիտումով հիւրանոցներում և ճաշարաններում: Մի նիտարութիւնը մերժել է ճանապարհածախի զեղջ անել այս անգամ: Ա. Բ.

արտատուրով: Վարդից, շատ վաղուց նա այսպէս չէր արտասվել. վշտի անոսահանութիւնից ցամաքել, չորացել էին նրա աղբիւրները. նա չը դիտէր՝ որ մէկ թշուառութիւնը սղար, այդքան արտատուր նա օրտեղից զիցներ, բայց իր նրժոյգի, իր ձեռքնակի, իր սիրելի ընկերին հեմար նա այնքան արտատուր ունէր. և նա կուշտ արտատուրէ. «Քաչ, օգնես ինձ», կրկին մրմնջաց նա և դառնալով զէպի աւերակ մեռատանը՝ խաչակները երեսը խորին երկիւղածութեամբ: Զիտարներն իտմբը մօտեցան. Ռաշիդի սիրտն սկսեց արագ-արագ բարակել, նա հրացանը պատրաստեց: Թմբի առաջից հպարտ-հպարտ գնում էր Նարո սղան ձեռնակի վրա նստած, յաղթական ժպիտն երեւոյն: Ահա նրանք գտնվում են բլրի ստորոտում. Ռաշիդը՝ հրացանն երեսն առաւ և աչքեց Նարո աղայի կրճերին: Հրացանը որոտում և բէզը զլին վայր ընկաւ. դեմին, բայց մի ոտըը մնաց ասպանդակում: Զին հրացանի անակնիկալ որոտից կատաղած և նստողի ընկնելուց սաստիկ խրտնած՝ փրձուցանելով թուաւ զէպի դաշար՝ իր յետինց դեմին երեսից քայ տալով Նարոի արիւնավաթից դիակը: Փշնամիներն բանակում տիրեց սարսափելի աղմուկ և իրարանցում: Ոմանք անակնիկալ զէպից զարհուրած դէս ու դէն փախան՝ բլրի վրա թշնամիներն ահաւոր բազմութիւն են թաղրեղով. ուրիշները վայր լը մըն բազմօ գոչելով ընկնին իրանց ձիերը կատաղած ձեռնակի յետինց, որ շարունակում էր դաշարի մէջ չըջաններ կազմել՝ քայ տալով գեանից այլանդակված դիակը, առեւ ուրտել էր իր տիրոջ հետ միասին վրէժնիւղի լինել ընդհանուր թշնամուց...

Այս ընդհանուր չփոթի, աղմուկի, իրարանցման բողկին, երբ դեռ կոտորում էր ձեռնակը, Ռաշիդը բլրի հակառակ կողմից շտապով ցած էր իջնում: Որքան երաւ նրա դարմանքն ու ուրախութիւնը, երբ մի ժայռի տակ թաղված գտաւ իր սիրելի Աւօնը: Գուրս եկաւ, որ այս երիտասարդը կուի ժամանակ ծանր հարուած է ընդունել զլին, վայր է ընկել, երբ ամենքը հեռացել են, ուշքի է եկել և համարեա սողալով

(Վր չարունակով)

ՆԱՍՏԱԿ ՆԵՐՔԻՆ-ԱՌՏԱՅԻՑ

Օգոստոսի 28-ին

Հասցարայն արդէն կարծում են: Այժմ շատերը դուրս գալ կարծիք են, որ այս աշխարհ տեղական արդատ դատակարգը անշուշտ միջոց կունենայ կանոնադրել իր անտեսական քայքայված դրութիւնը: Բայց, ընդհակառակն, սխալ է այդ կարծիքը դնել մեր կողմերի բազմամիլիարդ տրոհողներին մասին, որոնք այս գարնանը, ինչպէս իրանք են ասում, ոչ մի բուռն ցանք չեն արել, այլ նրանց արտերը, նոյն իսկ ամենաարդատաւոր հողաբաժնեւոր՝ Ներկերը մնացել են անցան, արևի առաջ չորանալով... Մեզ յայտնի է, որ այստեղ մի որոշ դատակարգ, թուով ոչ պակաս բան 15—20 տուն, իսկ մոտակայ Վերին-Ախտայում ասելի բան 60 ընտանիք և դրանց հետ միասին հարեան գիւղերում շատերը՝ ոչինչ ցանք չեն ունեցել՝ սերմացու չը լինելու պատճառով: Երբ գիւղացին ցանկելու սերմ չէ ունեցել և ցանք չէ արել, ապա ինչո՞վ պիտի բարտը ի նա իր քաղցրամ տնտեսութիւնը, որը կտրված է միմիայն կանոնաւոր ցանքից և բաւարար արդիւնաբերութիւնից: Եւ իրօք, որտեղից պէտք է ցանք անելին այդ լճառտները, քանի որ անցեալ գարնանը, երբ ուրիշ գիւղացիներ ցանում էին իրանց ցորենի, դարու, հաճարի և սորուկի արտերը, վերև յիշած չքաղցրները մինչև իսկ ուտելու հաց չունէին և իրանց ընտանիքը քաղցից ազատելու համար՝ կամ ստիպված էին մուրացկանութիւն անել, կամ թէ պատահական նախնիներով իրանց գոյութիւնը մի կերպ պահպանել... Իսկ չէ՛ առարկողներ լինեն, թէ չքաղցր ընտանիքները սերմացու ձեռք բերելու համար կարող էին ապահով վերցնել կամ փոխ առնել հացանախիկներ: Բայց ո՞վ էր տար նրանց պարտքը. նրանք ուրախութեամբ նորից կրկնէին վաշխաւորների գիրքը, եթէ միայն վերջիններս բարեհաճէին մի ձանդի ցորեն տալ իրանց աղքատ հարկաններին... Ապառիկ հաց բաց են թողնում միմիայն շահվելու նպատակով, և որովհետև աղքատ դատակարգից այլ եւ չափվել է կարելի, քանի որ մի կատու էլ չունեն տանը, ուտելի նրանց այլ եւ ոչ որ չէ հաւատում և վաղուց նրանց կապը խզված է վաշխաւորների և այլ ցորենավաճառների հետ:

Կամ թէ գուցէ դռնվեն աստղերը, թէ այժմ աղքատ դատակարգը կարող է ժամանակաորակա օգուտի իր ունեւոր դրացուց, որը այսօր առատ արդիւնք է ստացել հողագործութիւնից: Բայց ո՞վ չէ հասկանում, որ մի գիւղում աստութիւն լինելով կամ դրացին հարուստ բերք ստանալով՝ միւս հարեան աղքատ փրփուլ համար այնքան էլ նշանակութիւն չունի, քանի որ վերջինս պէտք է փոխուի գին իր կենսական մըթերքները՝ իր ուտելու և ցանելու հացը, թէկուզ էժան գներով: Զէ որ նա բարբոսի գնելու ոյ՜՜փը ընկած է և փողը նրա համար ասե աղւտէս է դարձել, — ասն հարցը: Այդ, հարեան գիւղում շատ ցանք են արել, արտերը լաւ բերք են ունեցել — տիրոջը բաւականացրել, բայց ինչ օգուտ աղքատ դատակարգի համար. տիրոջ աչքը լայն է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

Կովկասեան Կառավարչապետը մի շրջաբերականով ուղղած նախադասարարներին, հրահարում է պոլիցիային, աւելի ետանդուն և գործունեաց լինել՝ աւազակներին հարածելու ժամանակ: Ինչպէս յայտնի է, ամբողջ ձևականութեան շնորհիւ, մի որ և է դատաւարան կամ պրիսոնով իրաւունք ունի հարածել աւազակներին՝ մինչև իր դատաւր կամ շրջանի սահմանը միայն, որից դէպք նա ստը չէ դնում, և ազատ է թողնում աւազակին: Կառավարչապետը հրամայում է մի կողմ թողնել այդ սովորութիւնը, և առանց նախընտր դատաւր կամ շրջանի սահմաններին, հարածել աւազակներին և հարեան գաւառի մէջ, մինչև որ տեղական պոլիցիան ինքն աւազակներին յետևից կրկնի: Այդպիսով աւազակներին հարածելու գործը կը կարծի մի ամբողջութիւն ամբողջ կրկնի մէջ, և ոչ թէ ամեն մէկը միայն իր սահմանները մասին կը հոգայ՝ անտես առնելով հարեան գաւառները: Բայց իրանից իշխան Կառավարչապետը յայտարարում է, որ թող և անհող պոլիցիականները կենթարկվեն իրիստ պատասխանատուութեան և բարբոսի կարճակովն պաշտօնին:

Ֆիլիսթերային կռիվները իր վերջին նիստում ընտանեան ենթարկեց այն միջոցները, որ պէտք է դործ գնել՝ արմատախիղ անելու: Բաթումի կողմերում երեքացած ֆիլիսթերային: Կռիվները

որ, աչքի առաջ ունենալով, որ ֆիլիսթերային նկատված է փոքր տարածութեան վրա, որոշեց վարակված վաղերը ոչնչացնել և այն հողը, որի վրա նրանք բուսել են, թողնալով:

Մեզ հաղորդում են, որ մեր ժողովրդական դրող Պերճ Պաշեանց այս սեպտեմբերից թողեց Ներսիսեան դպրոցի ուսուցչի պաշտօնը: Գործը ցի հոգաբարձութիւնը, համաձայն պ. Պաշեանի խնդրի, որոշեց նրան տարեկան 600 բրաբլի թոշակ տալ:

Սկիզբ տարի լրանում է ուսուցչ Կայսերական այգեգործական ընկերութեան գոյութեան քառասունամեակը: Այդ առիթով ընկերութիւնը որոշել է գալ տարի, սեպտեմբեր անսին՝ այգեգործների համաուսական ժողով գումարել և հրատարակել ուսուցչ այգեգործական գրականութեան ժողովում: Ժողովը պէտք է տեղի ունենայ Պետերբուրգում: Ժողովին մասնակցել կարող են բոլոր այն անձինք, որոնք հասարակական կամ այգեգործութեամբ: Ժողովին անդամակցողը պէտք է վճարի միանուագ 3 ռ.:

«Навразское Сельское Хозяйство» շարժման թիւնում կարգում ենք. «Քորչալուի գաւառի Լոռու շրջանում ցանքերը շատ զգալի կերպով վատանում են կարկտից: Մի քանի գիւղերում բոլորովին փչացել են թէ հացաբերքը և թէ խոտահարքը: Այդպէս են հետեւել գիւղերը. Եւթո-Պոլիսովկա, Արմանի և ուսուցչ Զալալովի գիւղերը: Միւսներում վատվել են ցանքերը միայն մի մասը. այդպէս են ուսուցչ Գերգէր, Նիկոլայեվկա, Ամադու, Իգանտ, Մաթէր, Արդվա և մասամբ Կուրման և Շարչալեթ գիւղերը: Կարծաւորները գիւղերում մեծ է և անհրաժեշտ է կողմնակի օգնութիւնը:

ՆՈՐ-ՔԱՅԱՋԵՏԻՑ

Մեր քաղաքը այնքան էլ նախադասարարները և կառավարչական դպրոցների տեսուչը: Նախադասարարը մի գիւղի միայն մնաց և առատորէն տալով մինչև Գործարարի: Տեսուչը մնաց երկուսի, ընդունեց հայոց ծխական երկուս դպրոցի շարժական և անշուշտ գոյքը: Մտադիր են ծխական դպրոցի մուտքերով օրիորդաց դպրոց բանալ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԵՏԵՒ ԴԵՊՊԵՐԸ

Ներքալական լրագրի մասին այժմ քիչ մասնաւորութիւններ են հարողում: Կանոնաւորում տեղի ունեցած արիւնահեղ դէպքերի մասին: Ինչպէս յայտնի է, անկարգութիւնների տեղը այս անգամ Կանդիան էր: Այս քաղաքը կրեւտական ապստամբութեան սկզբից խառնակութիւնների օճախ էր դարձել: Այստեղ հաւաքվեցին այն բոլոր թիւրքերը, որոնք կղզու զանազան կողմերից փախչում էին քրիստոնեաց ապստամբների հայր. փախտականների մէջ քիչ չէին և թիւրքաց անկանօն գործի ղեկավարներ, որոնցից կազմվեց քաղաքի ազգարնակութեան ամենախղիւղաւոր տարրը: Յայտնի է որ Կանդիան երկար ժամանակ պաշարել էին ապստամբները, որոնք քիչ էր մնում որ գրաւեն նրան: Պետութիւնների միացեալ նաւատորմի միջամտութիւնից և եւրոպական զորքերը ափ իջնելուց յետոյ ճովագետներին գտնարութեամբ արդողից մի չէզոք տարածութիւն սահմանել քաղաքի և ապստամբների մէջ: Այնուամենայնիւ քաղաքից դուրս յարձակվելը և ապստամբների բանակից յարձակումներ գործելը չէին դադարում. ընդհարումներ տեղի ունէին համարաւ ամեն օր: Գաղաքում խմբված ապստամբութիւնը երբեմն ունեւորէին կատարեալ պահպանութիւն էր զգում: Զարածվող լուրերը թէ քրիստոնեաները որպէս թէ բռնութիւններ են գործ դնում կղզու ուրիշ տեղերում, Կանդիայում նոր կողոպուտներ առիթներ էին ստեղծում: Ներքալական զորքերը չէին կարողանալ քրիստոնեաների անեքը, ապստամբների պահպանութիւնը կողոպուտը և քանդելու առաջն առնել. նոյն իսկ եւրոպացիների կաշքերի պաշտպանութիւնը շատ դժուար էր: Յոյն-թիւրքական պատերազմը վերջանալուց յետոյ հանդամանքներ զէպի բաւր փոխվեցան: Անդրկական զորաբաժնիւր, որ քաղաքում միակ կարողորդի զինն էր կատարում, յայտնի աստիճանով գրաւել էր մասնեղական ազգաբնակութեան վտարահոլութիւնը. ուշադրութիւն էր դարձրած այն բանի վրա, որ քաղաքը կանոնաւոր կերպով ուտելիք պաշարներ ստանայ: Կանդիական ամբու-

լի տրամադրութիւնը, այնուամենայնիւ, վտանգաւոր էր:

Նոր անկարգութիւնների պատճառն այն էր, որ անդրկայսերները մաքսային թիւրք պաշտօնեաներին հեռացրին և նրանց տեղ քրիստոնեաները նշանակեցին: Մտեղ շարժման առաջ ճովագետները իրանց ձեռքն առան տաւանորդական հարկի կատարութիւնը: Կանդիան և Ռեւիմիո քաղաքներում: Թիւրք պաշտօնեաները կարճ զինարկութիւնից յետոյ վիջեցին, երբ սպառնացին թէ զէնք կը գործադրեն ներքանց դէմ: Մի և նոյնը պէտք էր անել և Կանդիայում: Մտեղականները հրամանով անդրկական զինուորական զինատնները օգոստոսի 28-ին գնացին հարկային հիմնարկութիւնը, որպէս զինարկ մայրն քրիստոնեաց հարկահաններին: Զորչալիսեան համար շինութեան մօտ շարժված էր զինուորները մի խումբ: Զը նայած դրան, շինութեան մօտ հաւաքվեցան շատ մասնեղականներ, և սկսեցին պահանջել որ իրանց ներս թողնեն: Այդ պահանջը այնպիսի խստութեամբ էր անվում, որ զօրքը հարկազուրկ էր կրակ անել նրանց դէմ: Մի քանի մասնեղականներ վիրաւորվեցան և այս հանգամանքը ամենաստատիկ կատարութիւն պատճառեց առանց այդ էլ յուզված ամբողջութիւն: Ներկայ կողմ բոլոր թիւրքերը զէնք վերցրին և ընկան անդրկական զինուորների վրա: Յետոյ նրանք վազեցին դէպի քրիստոնեաների թաղ և սկսեցին հրացան արձակել պատահաններով և հրեղեւ տները, խառնութիւնը: Թաղութեան վերջ դնելու համար անդրկական «Hazard» նաւն սկսեց ուղարկուի քաղաքը, բայց այս քանը չը թուրքացեց մասնեղականների կատարութիւնը և նրանք շարժահեղին կողոպուտն ու սպանութիւնները: Ով չէր կարողանում ազատվել, կատաղած խումբների զոհն էր դառնում և նրա մարմինը այրվում էր բոցաբուխով փողոցների մէջ: Սպանվեցան և շատ մասնեղականներ: Փողոցներում սարսափելի տեսարաններ էին տեղի ունենում: Տեսնելով որ ոչինչ չէ կարելի անել անդրկական զինուորների դէմ, որոնք շարժահեղ և էին հրացանահարութիւն, մասնեղականները վճռեցին հրեղեւ ամբողջ թաղը: Ստիպել էին թանգվող տների աղմուկը և կռիվներ կատարել աղաղակները, որոնք խառնվում էին հրացանների ձարձափոխի հետ: Գերմանական հիւպատոսարանն ամբողջակա պահպանել: Հիւպատոսարանն սպառնալուաները հաւաքվել էին այրվող տան բակում, յուսակրտուր աղաղակում էին, օդնութիւն խնդրում, բայց ոչ որ չէր զայլու Սպանվածների թիւնին է և անդրկական փոխ-հիւպատոս Լիլիեմախ Կոլոնիներում: Շատ կանայք և երեխաներ կողոպուեցան կրակի մէջ: Երբ փոքր ինչ ճանդարտութիւն տիրեց, հրաման դուրս եկաւ հաւաքել կենդանի մնացած քրիստոնեաներին և տանել նաւերը, իսկ Կանդիայի առաջ կանդիան պատերազմական նաւերի հրամանատարները իրանց ստիպել նախադասարարներին, որ եթէ քաղաքում հրացանի մի հատ ձայն էլ լսվի, Կանդիան նորից կենթարկվի ուղարկութեան:

Սուլթան Համիդ կարող է մտցնել իր 22 ամեայ թագաւորութեան տարեգրութիւնների մէջ, որ 1898 թ. ապրիլին էլ առանց արևելի չանցաւ...

ԹԵՐ ԵՒ ՊԵՄ ԿԱՐՄԻՔՆԵՐ

Վիլնիւ II կայսրի ճառը, որի մէջ նա այն միտքն է յայտնում, թէ «պատերազմի համար միշտ պատրաստ զօրքը խաղաղութեան ամենալաւ երաշխարարութիւնն է երկխոսացումս, անկասկած, շատ անպիտոք մայրաքրութիւնը կը թողնել ամենքը վրա: Եթէ այդ խօսքերը ընդունենք իբրև պատասխան Նիկոլայ II Կայսրի առաջարկութեան, ուրեմն պէտք է կարծել, որ Գերմանիան չէ համարում զինամիտութեան լրագրի մասին: Այդ առիթով «St. Petersburg, Zeitung» լրագրքը, իր գործունեութիւնը յայտնելով, ասում է. «Մեզ համար միշտ անհամար չէ կրեւմանական կայսրի ճառերի անորոշ խմբագրութիւնը. մեզ անհամար է և այսօրվայ հեռագիրը, որը կարելի է այնպէս մեկնել, իբր թէ դերմանական կայսրը առաջուց որոշում է դերմանական իրապատասխանի դիւրքը առաջիկայ բանագրութիւնների ժամանակ, իբր թէ նա կամենում է հակադրել կայսերական խօսքին մի ուրիշ կայսերական խօսք, իբր նա պահանջում է զինուորական խաղաղութեան համար նոյնպիսի յարգանք, որը ցոյց տրվեց ամբողջ Ներքալի կողմից խաղաղութեան գաղափարին: Ուրիշ լրագրի մէջ կայսրի խօսքերը մի կատարեալ դիւստանան են համարում այն ընդհանուր օգնութեան մէջ, որ առաջ բերեց ուսուցչառաջարկութիւնը:

Նիկոլայ Կայսրի առաջարկը հարողվել է և

Վատիկանին, և ընդունվել է մեծ սղնարութեամբ: Պապը հեռագրով ողջունեց զինամիտութեան համարի միտքը և իր ուրախութեամբ նշանակեց Կոնստանտնուպոլիսի միտքը և իր ուրախութեամբ էր այդ միտքը և երկու տարի առաջ նա ինքը կամենում էր դիմել մեծ պետութիւններին այդպիսի առաջարկութեամբ, բայց հանգամանքները արգելեցին նրան իրագործել իր զինուորութիւնը: Մանաւանդ մեծ սղնարութեամբ է խօսում զինամիտութեան առաջարկի մասին եւրոպական փոքր պետութիւնների մասովը, և այդ առիթով մի քանի լրագրեր մի պատմական ակնարկ են գցում զինամիտութեան խնդրի վրա: Նապոլեոն III իր թագաւորութեան սկզբում երազում էր գումարել մի կոնգրէս 1815 թ. Վիեննայի դաշնագրից վերաբնեւոր համար: Երբ Կրիմի պատերազմից յետոյ Պարիզում գումարվեց խաղաղութեան կոնգրէս, անգլիական ներկայութեցիւր, լորդ Կլարենտոն, առաջարկեց կոնգրէսին միջնորդ դատարան հաստատել եւրոպական պետութիւնների մէջ՝ պատերազմը խափանելու համար: Բոլոր պետութիւնները միացան այդ առաջարկութեան, բայց յայտնեցին, որ պահպանում են իրանց բոլոր իրաւունքները և գործադրութեան ազատութիւնը: Անցաւ վեց տարի. և զինամիտութեան խնդրը, աւելի որոշ ձեռք յարուցվեց քրիստոնեական պարլամենտում 1866 թ. անգլիական արտաքին գործերի միջնորդը, կամենալով աստուարուսական պատերազմի առաջն առնել, առաջարկեց գումարել միջազգային կոնգրէս, որ ոչ միայն ընդհանուր զինամիտութեան սկիզբ դնի: Նոյն առաջարկութիւնն արեցին և անգլիական ու ֆրանսիական կառավարութիւնները, բայց Բիսմարկի քափախեց կոնգրէսի գումարումը: 1869-ին, երբ պէտք է պատերազմ ծագէր Պրանսիայի և Պրուսիայի մէջ, Գլադստօնի կարիքեալ կողմից դարձեալ փորձեր եղան կոնգրէս գումարել և առաջարկվեց զինամիտութեան ծրագիր. Պրանսիան յօժարեց կրճատել իր զօրքը 10,000 զինուորով, բայց Բիսմարկը դարձեալ մերժեց և Կլարենտօնի ազնիւ ջանքերն անպիտոք անցան: Պրանսիական պատերազմը առաջ բերեց պրուսական միլիտարիզմի յաղթանակը և այդ օրից ոչ մի նոր փորձ և առաջարկ չեղաւ ընդհանուր զինամիտութեան մասին, մինչև այս 1898 թ. օգոստոսի 12-ը, երբ տեղի ունեցաւ ուսուցչառաջարկութիւնը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԻՐ

Տղ է տ գ ի լ զ ց ի ն եր: Նոր-Բայազետի մեր թղթակցը նկարագրելով այդ գաւառի աղող հունը, աւելացնում է հետեւեալ տողերը.

«Այ տաղվայ հնէի համար՝ քաղաքը, բայց աւելի մեր գաւառի գեղեցիկ մէջ այն հանդիմանքն է ստանալով թէ դա հայոց Կաթողիկոս իրենցին չնօհնէն է, որ նորերս այստեղով անցաւ գէպի Տաթև, չնայ որ խնդր էր՝ ասում են: Այդ կարծիքին մեծ ոյ՜՜ք է տալիս այն հանգամանքը, որ Վեհափառի դարձ անմիջապէս յետոյ եկաւ երեք անգամ յօրը և հողագործի համար ցանկալն անձրեւներ եկան, որոնք մեծապէս նպաստեցին արտերին: Վերին-Վարանդը և շրջակայ գիւղերում նոյն իսկ հողաչինք են պատմում, ասելով. Թէ ինչպէս մի քաղաքով չորացած արտ՝ Հայրէկի օրհնութեամբ՝ լցվել ու լաւ բերք է տալ:»

Ներքալիկ տղիտութիւն:

Խոսակալն նախկին միլիտար-նախագահ Կրիստի այս օրերս վերջացրեց իր մեծ ու աւերակները, որոնք բարկացած են 11 հատորից: Կարծում են, որ այդ մեծուարները կը հրատարակվեն Խոսակալից դուրս:

Կարող են արդեօք կանայք ֆրանսիական ակադեմիայի անդամ լինել: Այդ հարցը նորից է յարուցված Պարիզում: «Քառասուն անմահները», է հարկել, դէմ են կանանց այդ յանդուրդն ձգտման: Այդ պատճառով իզական տեւի շրջանում միտք է յղացել հինիսկ կանանց ակադեմիան, պայման դնելով, որ այնտեղ չընդունվի և ոչ մի տղամարդ:

Կ. Պոլսի հայոց լրագրները հարողում են հետեւեալը. «Կայսերական նոր շինութիւնը բերկրութեամբ կիմանանք, թէ Վեհ. Սուլթանը բարեմաձամ է կայս. Բարձը. Իրանիով մը հրաւայել, որ Ազգային Հիւանդանոցին ու Որբանոցին տրուած պետական հացի ու միւ պարէնին վրա յաւելում մը ըլլայ: Օգոստ. Սուլթանին կողմէ՛ իր գահակալութեան տարեկարձին առթիւ եղած կայսերական այս նոր շնորհ կերտապետութեամբ կը լեցնել այդ մարդասիր-

բազմաճյուղի հաստատությունները, որոնք սրտաբանական բարեկեցություններով կործանելու նորին կայսերական վեհախառնությունները:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

ԲԱՎՈՎՆԵՉՆԵՍԿ, 3 սեպտեմբեր: Բացվեց առաջինական բանկի բաժին:

ՄԱԿԻՐԻ, 3 սեպտեմբեր: Պատգամաւորների ժողովը ընդունեց խաղաղութեան արձանագրությունը:

ԺԸՆԵՎ, 3 սեպտեմբեր: Լուկկենի կը դատվի, հաւանորէն, հակառակորդ: Մարդասպանը առաջ, որ եթէ ինքը գտնվի Իտալիայում, հաւանորէն, կը սպաննէր Հոմերոսը թագաւորին: ԿԱՆԳԻՍ, 3 սեպտեմբեր: Մովսէսը Նոէի պահանջեց զինամթափ անել մուսուլմաններին 24 ժամուժ. բայց դրանից՝ ժողովուրդը պահանջեց 48 ժամուժ իրան յանձնել քրիստոնէականներին: Գերջին կողորոշող զինավարժներին, և բազմաթիւ արտաքին ամբողջները:

ՍԵՆՏԻ, 3 սեպտեմբեր: Թագաւորը և թագաժառանգը, օգոստոսի 30-ին, երեկոյան, յանկարծակի հիւանդացան՝ ընթրիքից յետոյ: Կակաճում են, որ ուղւում են եղել իրանց թունաւորը: Երկուսն էլ առողջանալու վրա են: 11 պալատականներ ձերբակալված են:

ԺԸՆԵՎ, 3 սեպտեմբեր: Աւստրիական կայսրուհու մարմինը, դադարի մէջ դրած, փոխադրվեց երկաթուղային կայարանը և տարվեց սպաւազօրը: Երկրորդական արարողութիւնից յետոյ՝ գնացքը շարվեց. արիւմ էր խոր լուսնիւն:

ՄԱԿԻՐԻ, 3 սեպտեմբեր: Պատգամաւորների ժողովում Սազատա կարգաց զեկրետ՝ նիստերը դադարեցնելու մասին:

Խմբագիր՝ Ա.Լ.ԳՐԱՆԿԻ ԲԱՎՈՎՆԵՉՆԵՍԿ
Հրատարակիչ՝ Ա.Լ.ԳՐԱՆԿԻ ԱՐՄԻՆԻՑԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱՆԳՐԿՈՎՎԱՍՏԱՆ ԵՐԿԱՌՈՒՎ

Մ ա ղ ա տ ա ղ Ն 1 գնացքը դուրս է գալիս Աւ-գոստոսի 2-էջի ԹԻՖԼԻՍ քաղաքով 4 ժամ և 5 րոպէս: Թ Ե Ֆ Լ Ի 5 հասնում առաւօտեան 8 ժամ 26 րոպէս: Իւրս է գնում ԹԻՖԼԻՍից դէպք ԲԱՌՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 10 րոպէս: Բ ա թ ու լ է հասնում երեկոյան 8 ժամ և 47 րոպէս:

Մ ա ղ ա տ ա ղ Ն 3 գնացքը դուրս է գալիս Աւ-գոստոսի 2-էջի ԹԻՖԼԻՍ քաղաքով 12 ժամ 20 րոպէս: Թ Ե Ֆ Լ Ի 5 հասնում երեկոյան 6 ժամ և 33 րոպէս: Իւրս է գնում ԹԻՖԼԻՍից դէպք ԲԱՌՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 5 րոպէս: Բ ա թ ու լ է հասնում երեկոյան 8 ժամ և 28 րոպէս:

Մ ա ղ ա տ ա ղ Ն 2 գնացքը դուրս է գալիս Աւ-գոստոսի 2-էջի ԹԻՖԼԻՍ քաղաքով առաւօտեան 8 ժամ 20 րոպէս: Թ Ե Ֆ Լ Ի 5 հասնում երեկոյան 8 ժամ 22 րոպէս: ԹԻՖԼԻՍից դէպք ԲԱՌՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 5 րոպէս: Բ ա թ ու լ է հասնում երեկոյան 8 ժամ և 59 րոպէս:

Մարդասպան Ն 4 գնացքը դուրս է գալիս Աւ-գոստոսի 2-էջի ԹԻՖԼԻՍ քաղաքով առաւօտեան 8 ժամ 35 րոպէս: Թ Ե Ֆ Լ Ի 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէս: ԹԻՖԼԻՍից դէպք ԲԱՌՈՒՄ առաւօտեան 10 ժամ 57 րոպէս: Բ ա թ ու լ է հասնում առաւօտեան 5 ժամ 45 րոպէս:

ՆՈՒՍԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

Ամենամոր միջոցով, որ եւ կատարելագործել եւ, ԻՎԱՆԵՐԿ ԴԱՐՉՆԵԼ ամեն մի լուսանկար և վիճակի պատկեր:

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՄ ՄԻ ԴԱՍՈՒՄ

մինչև իսկ նկարել չիմացողներին: Այս միջոցը կտաքել է մեղաներ և լաւ կարծիք լրագրիչների կողմից: Ընդունում եւ պատմութիւնը եւ: Մնալու եւ Թ Ե Ֆ Լ Ի ՝ միայն մինչև սեպտեմբերի 10-ը: Խնդրում եւ տեսնել անձամբ օրինակները Օձերնե Կոմերա հիւրանոցում, ժամը 11—6: Խմբովին ուսուցումը աւելի էման կը վինի: 1—1 (ո.) Մ ա ս տ ր ի ւ կ օ վ

Մի հայ ընտանիք

պահում է զիշերովիկներ: Պայմանների մասին տեղեկանալ՝ Темный рядъ, Սազոր Աղաջանեանցի մօտ: 1—2

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՎԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Լոյս տեսաւ Գ. Է Բ Ե Ր Ս Ի

Մ Ա Ր Ի Ե Մ

(Homo sum)

Վ է պը: Գերմաներէն ընտրից թարգմանեց Մ. Մ ա ղ ի ա ս ե ա ն յ 428 երես: Գինը 1 րուբլի: Գինը՝ Тифлисъ. Армянское Издательское Общество. (Է. Շ.) 13—20

Լոյս տեսան հայերէն լեզուով 20Ն-ՍՏԻՒՍԻՍ ՄԻԼԼԻ

„ԱՂԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ“

Գինը 1 րուբլի 20 կօպէկ

„ԻՐԼԱՆԳԻԸՅԻ ԳԱՏԸ“

ՏԵՐ-ԱԻԵՏԻՔԵԱՆԻ

Գինը 80 կօպէկ

Ճանապարհածախսը հրատարակողից: Գինը՝ МОСКВА, Сухаревская площадь, № 306, А. Д. Саркянци.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՎԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

վա ղ շ ու թ ի լ ը ն ը ի ն ն ր ու մ է ը ն կ եր ու թ ե ա ն ճ ե ա գ ո ը ը ո ճ ե ճ ր ը ն ը ն զ ի մ ը ու ղ ղ ա կ ի ը ն կ եր ու թ ե ա ն գ ղ ա ճ ն ե ա կ ը, որ տեղափոխվել է Լօրիս-Մեղրեան փողոց, № 11, կից Վիլլարէթի դեղատան: Օտար բարաբայիները պիտի դիմեն այս հասցեով՝ ТИФЛИСЪ, Тифлисское Общество издания армянских книг-Արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Société de la publication des livres arméniens. 3—5

ՍԱՅԵԼԹՆՈՎԱՅԻ

ԵՐԳԵՐԻ ԼԵԱԿԱՏԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ

Թիֆլիսի բարբառով և Գէորգ Հակոբբեանի թերակառուցութիւնով, Մ. 1852 թ. վաճառվում է սխանակ նախկին 1 րուբլու՝ 50 կօպէկով: Գինը՝ ԹԻՖԼԻՍ՝ Կենտրոնական գրականաւանոց: (ո.) 5—5

Ո Ւ Ս Ո Ւ Յ Ի 2

ԿՈՂԵԹՍԿԻ ԸՍՏԵՍՐ Ի. Զ. ՏԵՐ-ՍՏԵՊԱՆՈՎԻ

դպրոց-պանսիօնում Կրկնութիւններ են անում և պատրաստում են գրկնագրկաններ, թէպէտ, կօրպուտ, երկրաչափական և այլ դպրոցների համար: Ա Մ Ս Ա Կ Ա Ն Վ Ճ Ա Ր ՌՈՒՍԱՆ համար—8 ր. ՊԱՆՍԻՕՆ—20 րուբլի, ԲՈՒԿՎԱՆՏԵՐԻՍՏԻ կուրս—60 րուբլի: Հասցէն՝ Երկազեան փողոց, № 30, Վօրոնցովի արձանի մօտ: 4—5

ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

ընդունում են գիշերօթիկ աշակերտներ և աշակերտուհիներ՝ ձեռնու պայմաններով: Հարկաւոր դէպքում կարող են և դասերի կրկնութիւն անել: Կայ դաշնամուր, որից կարելի է օգտվել: Բնակարանը յարմար է և լաւ: Հասցէն՝ Լաբորատորնայա փողոց, № 17. 4—4

Պարօժի մօտ, Մուխրանեան փողոցի

բանկու տանը 15 ԲՆԱԿԱՐԱՆ

է տրվում վարձով, ամեն մէկը բաղկացած՝ երկու, երեք, չորս սենեակից և խոհանոցից. բարձր բնակարաններում էլ տար վառարկողէտներ կան: Ինչը բնակարան՝ բաղկացած մի-մի սենեակից և խոհանոցից. 16 առանձնակի սենեակներ, 20 խնամութ, պահեստի համար 2 մեծ շինութիւն. դռներ և մարաքներ կառուպանների կամ պահեստի համար: Կարելի է վարձով տալ նաև որ և է հասարակական հաստատութեան: (Ե. Տ. Ն.) 3—3

Ս Ե Ն Ե Ա Կ Ն Ե Ր

է տրվում վարձով՝ բոլորովին վերանորոգված, կահ-կարասիքով և տնային ճաշով: Հասցէն՝ Երկազեանի փողոց, № 5, տուն Միլովի: 4—10 Ձրանուսի՝ ՏԻՎԻՆ ԿՈՐԳԻՆ

Մի հայուհի

ցանկանում է բազմաթիւ դուրս դասեր ունենալ: Գիտէ ֆրանսերէն և մոզգիկա: Համաձայն է լինել կօմպանիտուսի կամ դաստիարակուհի: Հասցէն՝ Лабораторная ул., № 5. 3—4

ԲԺԺՎԱՊԵՏ Ե. Ի. ՖՐԱՆՅԻՈՒՄ

մանագէտ կոնսերւի, թիֆլիսի ակադեմիայի ինժեները: Ընդունում է 5—7 ժամը երեկոյան. վերեւի-նօսվայա փողոց, տուն № 4, Գուսանի հանդէպ: (Ե. Շ. Ն.) 5—30

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ

Ա. Գ. Բ Ա Բ Ա Լ Ե Ա Ն Ի Ընդունվում են երկրաներ գիշերօթիկ, կէս-գիշերօթիկ և երթևեկ: Ուսումնարանի և պանսիօնի նպատակն է պատրաստել երկրաներին միջնակարգ դպրոցներ մտնելու համար: Հասցէն՝ Բ ա գ ու, Հին-փոստի փողոց, տուն Հաջի-Նէյմաթի: (Ն. Է. Շ.) 2—10

ՆՈՐ ԲԱՅՎԱԾ ԳԻՆՈՒ ՊԱՇԵՍ

Գ է ս ր ր Գ Ղ Ո Ւ Լ Ի Ղ ա ն ե ա ն ի. Միջազգեան փողոց № 143. միշտ պատրաստ է մեծ քանակութեամբ գինի՝ Կարեխու, Շուրալբի, Մաղրասու և Գանձակի: Ծ Ի Շ Ը 15 Կ Օ Պ Է Կ Ի Ց Պատուէրները կատարվում են իսկպն: Պատուէրը տալիս՝ 1/2 մասը վճարում են կանխիկ, մնացածը վերստին վճարվում: 2—2

ՕՐ. Ե. ՅՈՎՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԵՆՈՐ ԵՐԿՍԵՌ ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ ՏԵՂԱՓՈՒՎՈՒՄ է Սազօվայա փողոց, տուն Շարինեանի № 38 (Գանսօվայա փողոցի գիմնացը) ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ են երկու սեռի երկրաներ և ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ՝ գիմնացիա, ըհալական և այլ դպրոցներ մտնելու համար: Ընդունելութիւնները՝ օգոստոսի 20-ից: 8—10

Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ն Պ Ա Ր Տ Է 2

Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Ր Ա Ն ԵՒ Պ Ա Ն Ս Ի Օ Ն Ս. Պ Ե Տ Ր Ո Ս Ե Ա Ն Ի Տեղափոխվեց Կիրէւզի տուն, Պոլեգեյկայա փողոց, ԲԱՌՈՒՄ Ընդունելութիւնը կը սկսվի սեպտեմբերի 1-ից: Մանկական պարտեզ ուսումնարանի և պանսիօնի մանրամասն ծրագիրը կարելի է ստանալ օգոստոսի 27-ից: (Ն. Շ. Ն.) 4—10

ՏԱՆՏԵՐԵՐԻ ՌԻՅԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ռնեմարով ՍԱՅԼԵՐ և ՄՇԱԿՆԵՐԻ ԱՐՏԵԼ, Թիֆլիսի պ.պ. տանտէրերին և հաստատութիւններին ծառայութիւնս եւ առաջարկում՝ սրբել ու տանել ժողոված աղբն ու ցեխը թէ փողոցներէն և թէ աղբարկղներից: Հասցէն՝ Արեւմտափողայա փողոց, № 29. Մ ա ղ. Կ ո ս տ ա ն ե ա ն յ 5—10

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ

Տ Ե Ր-Յ Ո Վ Ս Է Փ Ե Ա Ն Ի Աշակերտները ԸՆԴՈՒՆՎՈՒԹՅՈՒՆԸ կը սկսվի օգոստոսի 22-ից: ՌՈՒՍՈՒՄ Կը սկսվի սեպտեմբերի 1-ից: Հասցէն՝ Ս օ լ յ ա կ, Սազօվայա փողոց, № 46. 9—10

Բ Ա Ր Զ Ր Ա Գ Ո Յ Ն Հ Ա Ս Տ Ա Տ Վ Ա Շ

ԳԻՏԵԱՏԿՈՎՍԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ Պատիւ ունի հարգելու և գլխավոր յարգելի հասարակութեան, որ իր թղթի և գրականական պիտույքների ՊԱՇԵՍԸ ՆԵՐԿԱՅ ՏՐՎԱՅ ՄԱՅԻՍ ԱՄՍԻՑ գտնվում է Երևանեան հրատարակի վրա, Պաշտպան սկզբի դիմաց, Ի. Տ. Ջուրալովի տանը, Առևտրական բանկի տակ: Պահեստի մէջ մեծ քանակութեամբ կան դրանական, գրքու և աշակերտական պիտույքներ, որոնք վաճառվում են ֆարրիկային գներով: (Շ. Շ. Ն.) 3—5

Լ Ո Ց Ս Տ Ե Ս Ա Ի

ԼԵՕ Մ Է Լ Ի Ք Ի Ա Ղ Զ Ի Կ Ը (Պատմական վէպ, 753 երես) Գինը 1 ՐՈՒԲ. 30 ԿՕՊԷԿ (ուկեկազմ 2 րուբլի)

Մատուցում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—Տեղիական մօտ (ՎՄՀակի խմբագրատանը) և Կենտրոնական գրականաւանոցում: ԲԱՌՈՒՄ—պ. Երևանի Գալիլեանցի մօտ, Ա. Ի. Աղաջովի գրասենեակ: ՇՈՒՆՈՒՄ—Բազրատ ՏԵՐ-Սահմանների գրականաւանոցում: Հեղինակի հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, редакция „Мшакъ“. 5—10

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՐԲԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ Չեռնարիկի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան ՌՈՒՆԻՑԱՆՈՒՄ Է ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է Երկու սեռի անձանց, 4 ամսվա ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով և երաժ դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել: ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԻ ԱՌԱՎԱՆԵՆԻ ԵՆ

Ա) Կրկնակի խաղական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, հանդերձ նախապէս արդիւնաբերական և կիրառելի գործարանական հաշուապահութեան: Բ) Առևտրական թուղթագրութիւն: Գ) Առևտրական նամակագրութիւն: Դ) Գերազրութիւն և ամենալաւ ձեռքերի ուղղութիւն: Պարապմունքները սկսվելու են սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ԶՈՐՍ ամսից յետոյ իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:

Յանկայողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյան, Ս Օ Լ Օ Լ Ա Կ, Սերգիեյեկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20: Վերջիցիւղ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիզըէկի գրականաւանոցում և Տեղիական մօտ, և Դուստտանի բարձր յայտնի գրականաւանոցներում: Գինն է 3 ր. 50 կօպէկ: Օտարաբարաբայիները գիրքը գներու համար կարող են դիմել Տեղիական, առանց պատի ծախս վճարելու: (Ե. Ն.) 24—30